

פרק ד תעסוקה

אחד ממוקדי הדיון הציבורי על מקומה של הקהילה החרדית בחברה הישראלית הוא התעסוקה. הפער הגדול ביותר בעניין זה בין חרדים לשאר האוכלוסייה היהודית בישראל נמצא ב־2003, אז כשליש בלבד מן הגברים החרדים היו מועסקים ורק מעט מעל למחצית מן הנשים. בשנים 2003-2016 חל מפנה לטובה בשיעורי התעסוקה באוכלוסייה החרדית, גברים ונשים כאחד, הודות לשילוב של צורכי הקהילה עם מדיניות ציבורית שתמכה במגוון דרכים בכניסת חרדים לשוק העבודה. התוצאה של שינוי זה היא שכיום למעלה ממחצית מן הגברים החרדים וכמעט שלושה רבעים מן הנשים החרדיות עובדים.

אלא שמקומה של האוכלוסייה החרדית בעולם העבודה אינו מתמצה בשיעורי התעסוקה בקרבם. רכיב מרכזי נוסף הוא רמת ההכנסה. גובה ההכנסה הממוצעת של עובדים חרדים הוא 62% מגובה ההכנסה הממוצעת של העובדים האחרים במשק (כולל ערבים). הסיבה לפער היא היקף תעסוקה קטן יותר ורמת הכנסה נמוכה יותר, שהיא תוצאה גם של התמקדות בענפים כלכליים שרמת ההכנסה בהם נמוכה יותר.

השנתון מצביע על ירידה בשיעור החרדים העובדים בתחום החינוך ועל עלייה בשיעור העובדים מקרבם בענפי התעשייה. התחזקותה של מגמה זו עשויה לתת את פירותיה בטווח הארוך יותר גם בהכנסה לנפש, וכנגזרת ממנה – ברמת החיים של משק הבית החרדי.

1. שיעורי תעסוקה

תמונת מצב

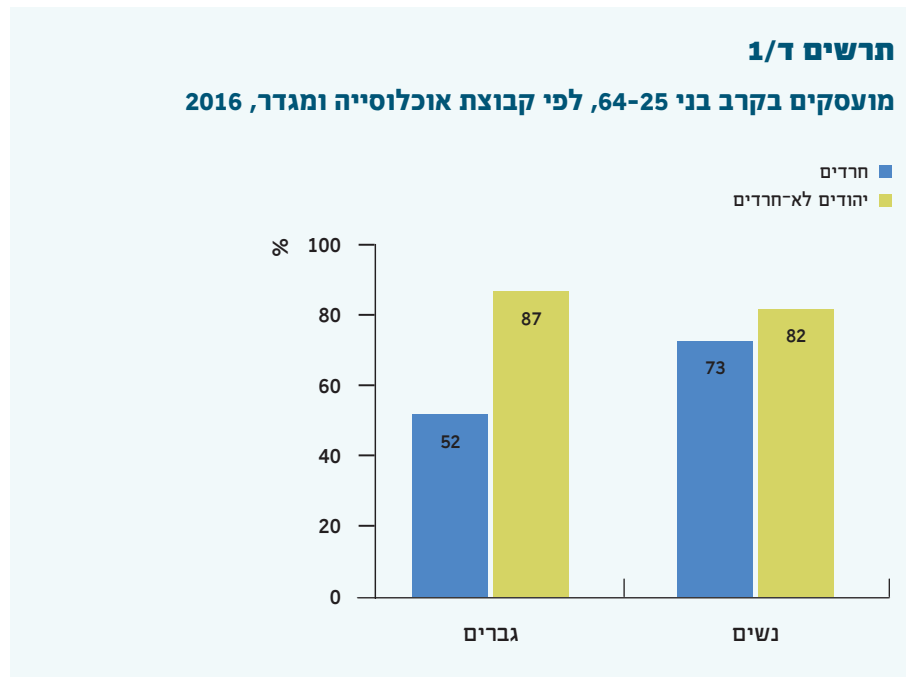
שיעור המועסקים באוכלוסייה החרדית בגילאי העבודה העיקריים (25-64) בשנת 2016 עמד על 62% – נמוך משיעור המועסקים באוכלוסייה היהודית הכללית (84%) ומשיעור התעסוקה בכלל האוכלוסייה (77%).

שיעור התעסוקה של גברים חרדים (52%) בשנת 2016 היה נמוך במידה רבה מזה של גברים יהודים לא־חרדים (87%). הפערים בין נשים חרדיות עובדות לנשים לא־חרדיות עובדות קטנים בהרבה: שיעור התעסוקה אצל נשים חרדיות – 73%; שיעור התעסוקה אצל נשים יהודיות לא־חרדיות – 82%.

מגמות

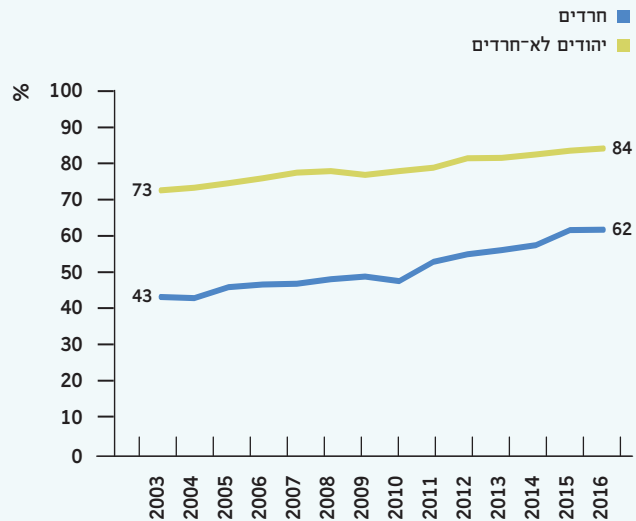
שיעור המועסקים הנמוך ביותר בקרב חרדים (42%) נרשם ב־2002 – 35% אצל הגברים ו־50% אצל הנשים. מאז חלה עלייה רצופה בקרב שני המינים: בשנת 2016 עלה שיעור המועסקים אצל הגברים ל־52% ואצל הנשים ל־73%. שנת 2015 התייחדה בכך שלראשונה מאז 1995 היה שיעור הגברים החרדים העובדים לפרנסתם מעל 50%.

ואולם לאחר עלייה מרשימה במשך כמה שנים מסתמן שב־2016 לא חל שינוי בשיעור התעסוקה באוכלוסייה החרדית לעומת 2015, אצל הגברים והנשים כאחד. אפשר שהדריכה במקום היא תוצאה של ההסכמים הקואליציוניים של הממשלה הנוכחית (מאז בחירות 2015 ועד כתיבת שורות אלו) שאליה שבו המפלגות החרדיות. על פי הסכמים אלו, קטנו התמריצים לכניסה לעבודה וגדלה התמיכה בבחורי ישיבות ובאברכים.

תרשים ד/2

מועסקים בקרב בני 25-64, לפי קבוצת אוכלוסייה, 2016-2003

2. הכנסה חודשית

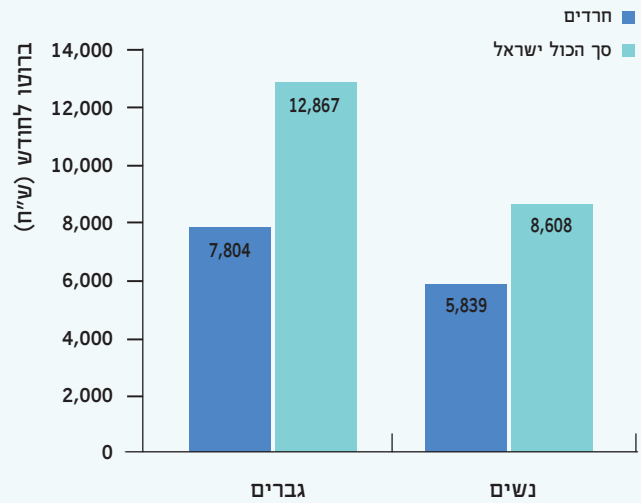
בשנים 2014-2015 הייתה ההכנסה החודשית הממוצעת לנפש מעבודה (שכירים) באוכלוסייה החרדית 6,701 ש"ח – 62% מההכנסה הממוצעת בכלל האוכלוסייה (10,776 ש"ח). הפער מוסבר בהיקף נמוך יחסית של שעות העבודה במגזר החרדי (77% מהיקף שעות העבודה בכלל האוכלוסייה) ובשכר שעתי ממוצע נמוך (80% מהשכר של העובדים מכלל האוכלוסייה).

רמת השכר של גברים חרדים שכירים נמוכה מאוד לעומת רמת השכר של גברים שכירים מהאוכלוסייה הכללית. הפערים ביניהם גדולים אפילו מאלו שבין נשים חרדיות לנשים לא-חרדיות. בשנים 2014-2015, למשל, ההכנסה הממוצעת החודשית של גברים חרדים הייתה 7,804 ש"ח, והיא עומדת על 61% מההכנסה הממוצעת החודשית בקרב כלל הגברים (12,867 ש"ח). הנשים החרדיות השתכרו בממוצע 5,839 ש"ח בחודש, 68% מההכנסה הממוצעת החודשית בקרב כלל הנשים (8,608 ש"ח).

אצל הגברים החרדים השכר הנמוך נובע בעיקר משכר שעתי נמוך (75% מהשכר השעתי של כלל הגברים) וגם ממספר שעות עבודה נמוך – 83% ממספר שעות העבודה של כלל הגברים. אצל הנשים החרדיות השכר הנמוך נובע בעיקר מעבודה בחלקיות משרה (78% מכלל הנשים). לעומת הגברים החרדים, רמת ההכנסה השעתי של נשים חרדיות היא 88% ביחס לכלל הנשים.

תרשים ד/3

הכנסה ממוצעת בקרב בני 25-64, לפי קבוצת אוכלוסייה ומגדר, 2014-2015

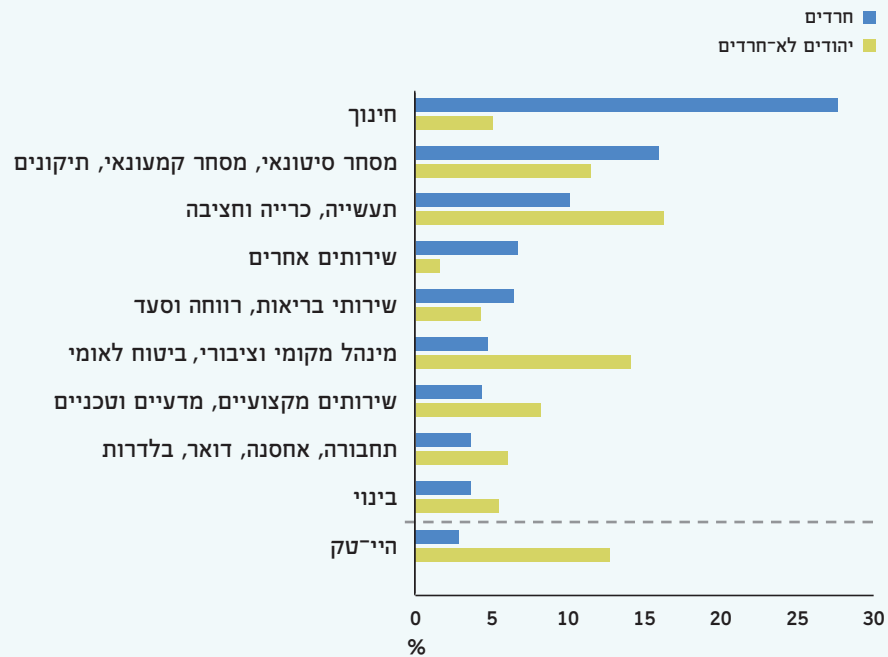
מגמות

ב־2003 הייתה ההכנסה של עובדים שכירים חרדים 76% מהכנסת כלל העובדים השכירים במשק, והיא ירדה עד לשנת 2010 ל־72%. לאחר שנות יציבות אחדות נרשמת שוב ירידה, ורמת ההכנסה של עובדים חרדים עומדת על 62% בלבד מרמת ההכנסה של כלל האוכלוסייה.

הירידה בהכנסה של העובדים החרדים ניכרת הן אצל הגברים והן אצל הנשים. בקרב הגברים החרדים חלה בשנים 2003-2015 ירידה מהכנסה של־77% מההכנסה של כלל האוכלוסייה ל־61% ובקרב הנשים החרדיות – מ־83% ל־68%. ירידות אלו הן כנראה תוצאה של עלייה במספר המועסקים החרדים למרות רמת ההכשרה הנמוכה שלהם. ביחד הן מניבות לעובדים החדשים רמות הכנסה נמוכות.

תרשים ד/4

מועסקים גברים, לפי ענף כלכלי וקבוצת אוכלוסייה, 2015

3. תעסוקה לפי משלח יד

גם בשנת 2015 היו הבדלים גדולים בענפי התעסוקה ובשיעור המועסקים בהם בין עובדים חרדים לעובדים יהודים לא-חרדים. שיעור הגברים החרדים שהועסקו בחינוך (28%), למשל, היה גבוה משיעור הגברים שהועסקו בתחום זה באוכלוסייה היהודית הלא-חרדית (5%). תחום נוסף שבו נוכחים הגברים החרדים יותר משאר העובדים היהודים הוא המסחר: 16% מן העובדים החרדים עובדים במסחר לעומת 11% מקרב שאר העובדים היהודים.

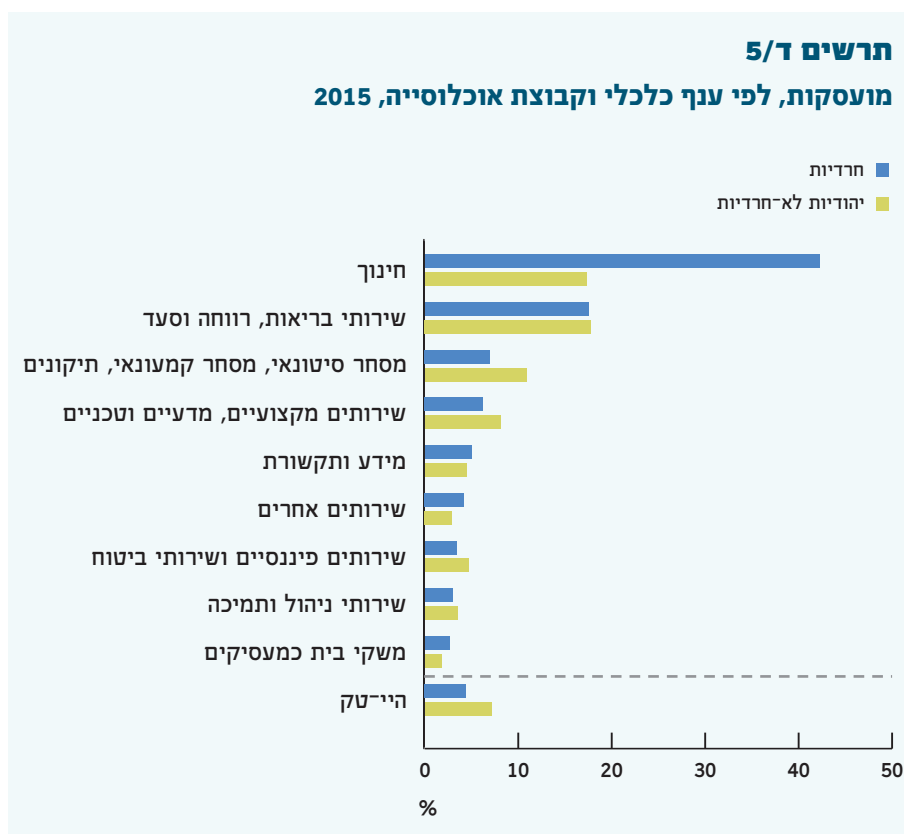
הענפים הבולטים אצל הגברים היהודים הלא-חרדים היו תעשייה (16%) ומינהל ציבורי וביטחון (14%). שיעור המועסקים החרדים בענפים אלו היה 10% ו-5% (בהתאמה). בענף ההיי־טק, הנחשב "קטר הצמיחה של המשק", עובדים 13% מכלל הגברים היהודים הלא-חרדים אך רק 3% מן הגברים החרדים.

בקרב הנשים הפערים דומים: שיעור הנשים החרדיות שהועסקו ב־2015 בחינוך (42%) היה גבוה בהרבה משיעור המועסקות בתחום זה באוכלוסייה היהודית הלא-חרדית (17%). הסיבה לכך היא בראש ובראשונה מספר הילדים הגדול באוכלוסייה החרדית. ייאמר גם כי נשים

חרדיות רבות מעדיפות את מקצוע החינוך בשל שעות העבודה הנוחות והאפשרות לעבוד בתוך הקהילה.

שיעור הנשים החרדיות שהועסקו באותה שנה בתחום המסחר היה 7%, לעומת 11% מקרב העובדות היהודיות הלא-חרדיות. בתחום המינהל הציבורי עבדו 2% בלבד מהנשים החרדיות, לעומת 10% מקרב שאר העובדות היהודיות. תחום נוסף שבו ניכר משקלן הנמוך יחסית של עובדות חרדיות הוא התעשייה (2%, לעומת 7% מקרב שאר העובדות היהודיות).

הפערים בענף ההייטק בין נשים חרדיות לנשים יהודיות לא-חרדיות קטנים מאלו שבקרב הגברים. שיעור הנשים החרדיות המשתלבות בהייטק גבוה יחסית ועומד על 4% מכלל העובדות. שיעור העובדות היהודיות הלא-חרדיות בהייטק גבוה יותר ועומד על 7%.

מקורות לפרק ד – תעסוקה

הפרק מבוסס על עיבודים של מחברי השנתון למקורות שלהלן. העיבודים מופיעים במלואם בלוחות של שנתון החברה החרדית באתרי האינטרנט של המכון הישראלי לדמוקרטיה ושל מכון ירושלים למחקרי מדיניות, שם מוצגים גם נושאים שאינם מופיעים בחיבור זה.

תת־הפרק	המקור
שיעורי תעסוקה	עיבודי המועצה הלאומית לכלכלה לנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה
הכנסה חודשית	עיבודי המועצה הלאומית לכלכלה לסקר הכנסות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה
תעסוקה לפי משלח יד	סקר כוח אדם, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה